

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Պատմություն

ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆելիքս Մովսիսյան Վազգենի

/Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 2

«13» սեպտեմբերի 2023թ.

Պ/Բ-023- ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝

022201.00.6 - «Պատմություն»

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.01.6 - «Պատմություն»

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

Պատմության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

առկա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

առկա II կուրս՝ I կիսամյակ

Դասախոս՝

Վաչագան Խաժակյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե khazhakyan.vachagan@gmail.com

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	...
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	...
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	...
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	...
8.	Դասավանդման մեթոդներ.....	...
9.	Ուսումնառության մեթոդները	...
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	...
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....	...
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	...
	12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	...
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում.....	...
14.	Գնահատում.....	...
	14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.....	...
	14.2. Հարցաշար.....	...
	14.3. Գնահատման չափանիշներ.....	...
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ.....	...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

<<Պատմական օժանդակ առարկաներ>> դասընթացը հանդիսանում է պատմություն դասընթացի մի բաժինը, որտեղ առավել մանրամասն են ներկայացվում պատմական մի շարք օժանդակ առարկաներ:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է.

- ուսանողներին զինել գիտելիքներով պատմական օժանդակ առարկաների մասին,
- խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական և մեթոդական գիտելիքները,
- գաղափար տալ պատմական բազմաթիվ օժանդակ գիտությունների, նրանց խնդիրների, գործառույթների, հիմնական օրինաչափությունների մասին:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- ձեռք բերած գիտելիքներն և ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, նախապատրաստել պատմական հետազա ուսումնասիրություններին:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները.

- մուտքային պահանջներ չկան,
- ցանկալի է պատմության հենքային իմացություն:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և կոմպետենցիաները.

«Պատմական օժանդակ գիտություններ» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. Իմանալ պատմական օժանդակ գիտությունների ձևավորման պատմությունը, դրանց ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, տեսակները, պատկերացում ունենալ դրանցից յուրաքանչյուրի մասին,
2. իմանալ հայ և համաշխարհային պատմական օժանդակ առարկաների պատմությունն ու բովանդակությանը, դրանց տարբերություններն ու նմանությունները,

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբովանակների

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

3. իմանալ պատմական օժանդակ առարկաների հիմնական խնդիրները, հասկացությունները, բնույթը, առարկան, ուսումնասիրման մեթոդներն ու հնարները, ուսումնասիրման առանձնահատկությունները:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

Բ) Անարկայ սկան (մանագիտական) կոմպետենցիաներ (Ա)

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,

Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,

Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն,

Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառա-հետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,

Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն,

Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ գեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Պատմական օժանդակ գիտություններ» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և պատմագիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	3 կրեդիտ	

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	28	
Գործնական աշխատանք	-	
Սեմինար պարապմունք	14	
Լաբորատոր աշխատանք	-	
Ինքնուրույն աշխատանք	48	
Ընդամենը	90	
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է

- Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- Մեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Մեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Մեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականությունն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել էլույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:
- Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը

(դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդաբանություն:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակերծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաձանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Ջեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. Դասավանդման մեթոդներն են⁶ հիմնահարցային դասախոսություն,

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր....

9. **Ուսումնասության մեթոդներն են**⁷՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում....

---

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապրազներ	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	ինքնուրույն աշխատանք
1.	<<Պատմական օժանդակ առարկաներ>> դասընթացի բովանդակությունը, խնդիրները	2				8
2.	Արձանագրագիտություն (Էպիգրաֆիկա), անվանաբանություն (օնոմաստիկա)	2	2			8
3.	Պատմական չափաբանություն (մետրոլոգիա), Ժամանակաբանություն (խրոնոլոգիա)	4	2			8
4.	Զինանշանագիտություն (հերալդիկա)	6	4			8
5.	Դրամագիտություն (նումիզմատիկա)	6	4			8
6.	Դրոշագիտություն (վեքսիլոգիա)	4	2			4
7.	Կնքագիտություն (սֆրագիստիկա, սիգիլոգրաֆիա)	4				4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		28	14			48

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

1.	Величко,С.А.,Вспомогательные исторические дисциплины: конспект лекций / С.А. Величко. Омск: Изд-во ОмГТУ	2008
2.	Введение в специальные исторические дисциплины, Т.П.Гусарова, О.В. Дмитриева, И.С.Филиппов, Москва	1990
3.	В.Б.Кобрин, Г.А.Леонтьева, П.А.Шорин, Вспомогательные исторические дисциплины, Москва	1984
4.	Н.Г.Абрамова, Т.А.Круглова, Вспомогательные исторические дисциплины, Москва	2008
5.	Вспомогательные исторические дисциплины, учебное пособие, науч. Ред. Литвин.А. Казань	2008
6.	Ē.Ēââîâ, "Ōëâãë âîñóââðñòâ îèðà", М.	1967
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Աղայան Է.Բ. Ակնարկներ հայոց տոմարների պատմության, Երևան	1986
2.	Բաղայան Հ.Ս., Հայոց տոմարի պատմություն, Երևան	1976
3.	Բաղայան Հ.Ս., Օրացույցի պատմություն, Երևան	1970
4.	Մուշեղյան Խ.Ա., Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում	1983
5.	Гордеев А., Нумизматика для всех, Москва	1999
6.	Нумизматика античного Причерноморья, сборник науч. трудов, Киев	1982
7.	Кастан К., Фустер К., римские императорские монеты, Мадрид	1996
8.	Пиркулиева К., Основы нумизматики, Баку	2009
9.	Котляр Н., Кладоискательство и нумизматика, Киев	1974
10.	À.À. Ûâëîëîâ, Óâëâëàðâëüîâÿ îíîèçîàðèèâ, ì.	2006
11.	Зограф А., Античные монеты, Ленинград	1951
12.	Слейтер Стивен, Геральдика, Москва	2005

13.	Пастуро Мишел, Геральдика, Москва	2003
14.	Левандовский А., В мире геральдики, Москва	2008
15.	Улянов А., Русская символика, Москва	2010
16.	Фрайер С., Фергюсон Дж., Геральдика, гербы, символы, фигуры, Москва	2009
17.	Егоров С. Геральдика для всех, Москва	2002
18.	Потрашков С., Ордена и медали стран мира, Москва	2007
19.	Ермолаев И., Историческая Хронология, Казань	1980
20.	Бикерман Э. Хронология древнего мира, Москва	1975
21.	Каменцева Е., Хронология, Москва	2003
22.	Буткевич А., Зеликсон М., Вечные календари, Москва	1984
23.	Климишин И., Календарь и хронология, Москва	1985
24.	Хренов Л., Голуб И., Время и календарь, Москва	1989
25.	Цибульский В. В. Календари и хронология стран мира. Москва	1982
26.	Бургуэн де Жаклин, Календарь. История и современность, Москва	2006

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	<<Պատմական օժանդակ առարկաներ>> դասընթացի	Դասընթացի բովանդակությունը, խնդիրները, ուսումնասիրման	2	Տե՛ս ներկայացված

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	բովանդակությունը, խնդիրները	առարկան, տեսակները		գրականության ցանկը
2.	Արձանագրագիտություն (Էպիգրաֆիկա), անվանաբանություն (օնոմաստիկա)	<p>Արձանագրագիտության առարկան, նպատակը և մեթոդները: Արձանագրագիտության ծագումն ու զարգացումը Արևմուտքում և Հայաստանում: Արձանագրությունների վերծանության եղանակները:</p> <p>Պատմական օնոմաստիկայի առարկան և խնդիրները: Պատմական տոպոնիմիկա</p>	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Պատմական չափաբանություն (մետրոլոգիա), Ժամանակաբանություն (խրոնոլոգիա)	<p>Չափաբանության առարկան, խնդիրները, աղբյուրները: Միջազգային չափաբանական համակարգը:</p> <p>Ժամանակաբանության առարկան և խնդիրները: Ժամանակաբանության պատմությունը Հայաստանում: Ժամանակի չափման միավորները. տարի, ամիս, շաբաթ, օր: Օրացույցի պատմությունը: Հուլյան և Գրիգորյան օրացույցները և նրանց հարաբերակցությունը</p>	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
4.	Զինանշանագիտություն (հերալդիկա)	<p>Գերբերի առաջացման նախապատմությունը, կազմության սկզբունքները և կանոնները, նկարագրումը:</p> <p>Գերբերի ժառանգումը, խորհրդանշանները, հերալդիկական նյութի</p>	6	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		ուսումնասիրման մեթոդիկան		
5.	Դրամագիտություն (նումիզմատիկա)	Դրամագիտության, առարկան, խնդիրները, աղբյուրները: Դրամի առաջացման պատմությունը: Դրամական շրջանառության սկզբնավորումը: Դրամական համակարգը անտիկ շրջանում: Դրամական շրջանառությանը Հայաստանում Արտաշեսյանների շրջանում: Կիլիկիայի հայկական պետության դրամները	6	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
6.	Դրոշագիտություն (վեքսիլոգիա)	Դրոշագիտության առարկան և խնդիրները: Դրոշների տեսակները	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
7.	Կնքագիտություն (սֆրագիստիկա, սիգիլոգրաֆիա)	Կնքագիտությունը՝ որպես պատմական գիտության օժանդակ ճյուղ, կնիքների ծագումը, դրանց ձևը և տեսակները	4	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Արձանագրագիտություն (էպիգրաֆիկա), անվանաբանություն	Արձանագրագիտության առարկան, նպատակը և մեթոդները: Արձանագրա-	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	(օնոմաստիկա)	գիտության ծագումն ու զարգացումը Արևմուտքում և Հայաստանում: Արձանա- գրությունների վերծանու- թյան եղանակները: Պատմական օնոմաստի- կայի առարկան և խնդիր- ները: Պատմական տոպո- նիմիկա			
2.	Պատմական չափաբանություն (մետրոլոգիա), Ժամանակաբանություն (խրոնոլոգիա)	Չափաբանության առարկան, խնդիրները, աղբյուրները: Միջազգային չափաբանական համակարգը: Ժամանակաբանության առարկան և խնդիրները: Ժամանակաբանության պատմությունը Հայաստա- նում: Ժամանակի չափման միավորները. տարի, ամիս, շաբաթ, օր: Օրացույցի պատմությունը: Հուլյան և Գրիգորյան օրացույցները և նրանց հարաբերակցությունը	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Զինանշանագիտություն (հերալդիկա)	Գերբերի առաջացման նա- խապատմությունը, կազ-	4	Բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		մության սկզբունքները և կանոնները, նկարագրումը: Գերբերի ժառանգումը, խորհրդանշանները, հերալդիկական նյութի ուսումնասիրման մեթոդիկական		հարցում	
4.	Դրամագիտություն (նումիզմատիկա)	Դրամագիտության, առարկան, խնդիրները, աղբյուրները: Դրամի առաջացման պատմությունը: Դրամական շրջանառության սկզբնավորումը: Դրամական համակարգը անտիկ շրջանամ: Դրամական շրջանառությանը Հայաստանում Արտաշեսյանների շրջանում: Կիլիկիայի հայկական պետության դրամները	4	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
5.	Դրոշագիտություն (վեքսիլոգիա)	Դրոշագիտության առարկան և խնդիրները: Դրոշների տեսակները:	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Մեծ Բրիտանիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Գերմանիայում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Իսպանիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
4.	Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Անգլիայում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
5.	Ֆրանսիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
6.	Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում 1-2-րդ դդ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
7.	Ռուսաստանի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

8.	Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Իտալիայում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
9.	Ավստրիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
10.	Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում 11-14-րդ դդ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
11.	Գերմանիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
12.	Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 14-15-րդ դդ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
13.	Հայաստանի պատմական դրոշները	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
14.	Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 18-20-րդ դդ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
15.	Իտալիայի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
16.	Դրամական շրջանառությունը Հին Ռուսիայում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

17.	Հայաստանի պատմական զինանշանները	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
18.	Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 16-17-րդ դդ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
19.	Բյուզանդական կայսրության դրոշները և զինանշանները	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
20.	Հայոց տոմարները	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
21.	Հունաստանի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
22.	Դրամական շրջանառությունը Բյուզանդական կայսրությունում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
23.	ԱՄՆ-ի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
24.	Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Ֆրանսիայում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

25.	ԽՍՀՄ-ի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
26.	Խալիֆայության դրամական համակարգը, արաբական դրամների շրջանառությունը Հայաստանում	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
27.	Հայաստանի Առաջին, Երկրորդ և Երրորդ Հանրապետությունների դրոշները և զինանշանները	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
28.	ԱՄՆ-ի պաշտոնական արժույթի՝ դոլարի պատմությունը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
29.	Վրաստանի դրոշը և զինանշանը	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
30.	Դրամական շրջանառությունը ԽՍՀՄ-ում 1920-1990-ական թթ.	Ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Ինտերակտիվ գրատախտակ	Դասախոսությունների նյութերի, սեմինարների, գործնական պարապունքների, ուսումնական և գիտական տեսաֆիլմերի ցուցադրում
Համացանց	Ուսանողի աշխատանք համակարգչի հետ, կրթական ռեսուրսների օգտագործման թույլտվություն
Անձնական համակարգիչ	Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ժամանակ կրթական նյութերի օգտագործում, գործնական պարապունքների ժամանակ մուլտիմեդիա նյութերի հետ աշխատանք

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁴:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹⁵

¹⁴«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

¹⁵ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Պատմական օժանդակ առարկաները
2. Պատմական ժամանակագիտությունը հին աշխարհում
3. Ամիս և շաբաթ հասկացությունները
4. Արևային և լուսնային օրացույցներ
5. Հռոմեական օրացույց
6. Հայկական օրացույց
7. Եգիպտական, հրեական և հունական օրացույցները
8. Ֆրանսիական հանրապետության օրացույցը
9. Մուսուլմանական և պարսկական օրացույցները
10. Դարագլուխներ
11. Պատմական չափագիտությունը հին աշխարհում և միջնադարում
12. Մետրային համակարգի կիրառումը
13. Ազգաբանություն
14. Տեղանվանաբանություն
15. Անվանաբանություն
16. Կնիքագիտություն
17. Դրոշները և դրանց տեսակները
18. Դրոշային համալիր, դրոշի մասերը
19. Հայաստանի դրոշը
20. Եվրոպական երկրների դրոշները
21. Ասիական երկրների դրոշները
22. Դրամագիտության պատմություն, հին դրամներ
23. Դրամական շրջանառության սկզբնավորումը Հայաստանում
24. Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում 1-2-րդ դդ.
25. Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում 3-7-րդ դդ.
26. Խալիֆայության դրամական համակարգը և արաբական դրամների շրջանառությունը Հայաստանում
27. Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում 11-14-րդ դդ.,
28. Դրամական շրջանառությունը վեստգոթերի մոտ
29. Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Անգլիայում
30. Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Գերմանիայում
31. Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Ֆրանսիայում
32. Դրամական շրջանառությունը միջնադարյան Իտալիայում
33. Դրամական շրջանառությունը հին Ռուսիայում
34. Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 14-15-րդ դդ.
35. Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 16-17-րդ դդ.
36. Դրամական շրջանառությունը Ռուսաստանում 18-20-րդ դարի սկիզբ
37. Գերբագիտության սկզբնավորումը,
38. Գերբերի ծագումը
39. Ասպետական զինախաղեր
40. Հերոլդներ

41. Քաղաքային, կորպորատիվ և եկեղեցական զինանշաններ
42. Հերալդիկական գույներ
43. Գերբագիտական վահանի բաժանումները

14.4. Գնահատման չափանիշները¹⁶.

- Ինքնուրույն աշխատանք - 20 միավոր, կիսամյակի ընթացքում 2 աշխատանք
- Սեմինար պարապմունք - 40 միավոր, 4 ստուգում
- Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր, բանավոր
- Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր, բանավոր

---

¹⁶ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝

022201.00.6 «Պատմություն»

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.00.6 «Պատմություն»

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ-023- ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	2-րդ տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	42	Դասախոսություն	28
			Սեմինար	14
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	48		
Ընդամենը	90			
Ստուգման ձևը	Ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին զինել գիտելիքներով պատմական օժանդակ առարկաների մասին, խորացնել և ընդլայնել ուսանողների ընդհանուր տեսական գիտելիքները, նրանց գաղափար տալ պատմական բազմաթիվ օժանդակ գիտությունների, նրանց խնդիրների, գործառույթների, հիմնական օրինաչափությունների մասին, ձեռք բերած գիտելիքներն և ունակությունները կիրառել պրակտիկ գործունեության մեջ, նախապատրաստել պատմական հետազա ուսումնասիրություններին:</p>			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>«Պատմական օժանդակ գիտություններ» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.</p> <p>1. Իմանալ պատմական օժանդակ գիտությունների ձևավորման պատմությունը, դրանց ուսումնասիրման խնդիրները, նպատակները, տեսակները, պատկերացում ունենա դրանցից յուրաքանչյուրի մասին,</p>			

2. իմանալ հայ և համաշխարհային պատմական օժանդակ առարկաների պատմությունն ու բովանդակությանը, դրանց տարբերություններն ու նմանությունները,

3. տիրապետել պատմական օժանդակ առարկաների հիմնական խնդիրները, հասկացությունները, բնույթը, առարկան, ուսումնասիրման մեթոդներն ու հնարները, ուսումնասիրման առանձնահատկությունները:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

Բ) Առարկայ սկսն (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (Ա)

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիփքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,

Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիփքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,

Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու

	<p>հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն,</p> <p>Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառահետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն:</p> <p>Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,</p> <p>Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն,</p> <p>Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ զեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Ներածություն. <<Պատմական օժանդակ առարկաներ>> դասընթացի բովանդակությունը</p> <p>Թեմա 1. Արձանագրագիտություն. էպիգրաֆիկա</p> <p>Թեմա 2. Անվանաբանություն. օնոմաստիկա</p> <p>Թեմա 3. Պատմական չափաբանություն, տոմարագիտություն. մետրոլոգիա</p> <p>Թեմա 4. Ժամանակաբանություն. խրոնոլոգիա</p> <p>Թեմա 5. Զինանշանագիտություն, գերբագիտություն. հերալդիկա</p> <p>Թեմա 6. Դրամագիտություն. նումիզմատիկա</p> <p>Թեմա 7. Դրոշագիտություն. վեքսիլոգիա</p>

	<p>Թեմա 8. Կնիքագիտություն. սֆրագիստիկա, սիգիլոգրաֆիա</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ինքնուրույն աշխատանք - 20 միավոր, կիսամյակի ընթացքում 2 աշխատանք • Սեմինար պարապմունք -40 միավոր, 4 ստուգում • Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր, բանավոր • Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր, բանավոր
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Величко,С.А.,Вспомогательные исторические дисциплины: конспект лекций / С.А. Величко. Омск: Изд-во ОмГТУ, 2008. 2. Введение в специальные исторические дисциплины, Т.П.Гусарова, О.В. Дмитриева, И.С.Филиппов, Москва, 1990 3. В.Б.Кобрин, Г.А.Леонтьева, П.А.Шорин, Вспомогательные исторические дисциплины, Москва, 1984 4. Н.Г.Абрамова, Т.А.Круглова, Вспомогательные исторические дисциплины, Москва, 2008 5. Вспомогательные исторические дисциплины, учебное пособие, науч. Ред. Литвин.А. Казань, 2008 6. Ê.Ëââîîâ, "Õëàãè ãîñîáâððòà ìèðà", М., 1967 <p>Լրացուցիչ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Աղայան Է.Բ. Ակնարկներ հայոց տոմարների պատմության, Երևան, 1986 2. Բաղայան Հ.Ս., Հայոց տոմարի պատմություն, Երևան, 1976 3. Բաղայան Հ.Ս., Օրացույցի պատմություն, Երևան, 1970 4. Մուշեղյան Խ.Ա., Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում, 1983 5. Гордеев А., Нумизматика для всех, Москва, 1999 6. Нумизматика античного Причерноморья, сборник науч. трудов, Киев, 1982 7. Кастан К., Фустер К., римские императорские монеты, Мадрид, 1996 8. Пиркулиева К., Основы нумизматики, Баку, 2009 9. Котляр Н., Кладоискательство и нумизматика, Киев, 1974

10. А.А. Уаеіеіа, Оаеаеаòаеііау іоіеçіаòеèа, Ì., 2006
11. Зограф А., Античные монеты, Ленинград, 1951
12. Слейтер Стивен, Геральдика, Москва, 2005
13. Пастуро Мишел, Геральдика, Москва, 2003
14. Левандовский А., В мире геральдики, Москва 2008
15. Улянов А., Русская символика, Москва 2010
16. Фрайер С., Фергюсон Дж., Геральдика, гербы, символы, фигуры, Москва 2009
17. Егоров С. Геральдика для всех, Москва, 2002
18. Потрашков С., Ордена и медали стран мира, Москва 2007
19. Ермолаев И., Историческая Хронология, Казань 1980
20. Бикерман Э. Хронология древнего мира, Москва 1975
21. Каменцева Е., Хронология, Москва, 2003
22. Буткевич А., Зеликсон М., Вечные календари, Москва 1984
23. Климишин И., Календарь и хронология, Москва 1985
24. Хренов Л., Голуб И., Время и календарь, Москва, 1989
25. Цибульский В. В. Календари и хронология стран мира. Москва, 1982
26. Бургуэн де Жаклин, Календарь. История и современность, Москва 2006